

HISTORISKE DAGE 2015

Filmen "Flammen og Citronen" er et eksempel på et ikke-heroiserende billede af modstandskampen, som viser omkostningerne ved at være frihedskæmper. Her er de to gået i stå på Frederiksberg Bakke. Foto: Nimbus Film.

Historie er livets læremester

Tidligere brugte vi den store fortælling om demokratiets, nationens eller folkets udvikling til at tegne et billede af en historie med mening og retning. I dag bruger vi historie til at forstå psyken og definere det gode liv, siger Bernard Eric Jensen. Han er professor og forsker i, hvordan vi bruger historie.

I 1960 vidste historikerne udmærket, at danskere under Besættelsen i stort tal var draget til Østfronten, og at det rummede dilemmaer og havde personlige konsekvenser at vælge at gøre modstand eller samarbejde med tyskerne. I 1960 fandt historikerne det bare ikke interessant og relevant at trække lige netop de erfaringer ud af perioden 1940-45.

Det er læren, hvis man spørger Bernard Eric Jensen, der er adjungeret professor på RUC og mangeårig forsker i, hvordan vi bruger historie. Han stiller sig kritisk over for ideen om historie som en fortidsvidenskab og mener, at vi skal erkende, at det mest fremherskende formål med at interessere sig for historie ikke er at nå ind til en videnskabelig sandhed, men at agere i nutiden og planlægge fremtiden. Og sådan har det været lige siden de gamle grækere Herodot og Thukyd.

"Jeg definerer ikke historie som fortiden, men som vores brug af den. Der er altså nogle nutidige brugere, som bruger noget fortidigt til noget. Det fortidige – personer, forløb, begivenheder – udgør et erfaringsforråd, som mennesker kan bruge i deres liv. De kan få sat deres liv i perspektiv ved at inddrage andre menneskers erfaringer – fra andre lande, andre kulturer, andre tider – så der sker en kobling mellem det fortidige, det nutidige og det fremtidige. Fortiden har været der. Men historie er noget, vi finder på og bruger som en nyttig livets læremester."

Fortiden under konstant forandring

Eftersom den aktuelle nutid, hvor vi søger læring i historien, er under forandring, ændrer de indsigter og erfaringer, vi har gavn af at uddrage af historien, sig også hele tiden:

"Der sker store forandringer i, hvilke fortider vi interesserer os for, hvor langt vi går tilbage i tiden, hvordan vi gør det, og hvad vi finder interessant, perspektiverende og relevant. Derfor er jeg også imod ideen om en historisk kanon, som skulle kunne fastfryse, hvad der er vigtigt. Fortidsbrugen ændrer sig, i forhold til hvad der er relevant og interessant i nutiden. Vi bruger fortiden, og den brug er situationsbestemt og variabel."

"Den gamle Skalk-plakat er et symbolsk udtryk for det etablerede historiefag – historie som fortidsvidenskab – hvor man står uden for historien og kigger tilbage på den i et observatørperspektiv. Man etablerer en afstand for at

Tidsskriftet Skalks tidstavle blev lavet som sort-hvid stregtegning i 1957. Den nuværende udgave i farver blev introduceret i 1972 og opdateret i 2006.

kunne se tingene i deres rette sammenhæng, men glemmer, at vi står midt i de historiske og sociale processer, og at billedet er et illusionsnummer."

Samme felt – men en anden fortælling

Historikernes interesse for 2. Verdenskrig og Besættelsen har været konstant stor siden 1945. Men den har flere gange ændret sig i forhold til den aktuelle samfundsmæssige situation. Den første – og stadig dominerende – grundfortælling om Besættelsen var, at vi stod sammen og kæmpede mod tyskerne på to fronter: den aktive og den passive modstand. Den anden fortælling nuancerede billedet af modstandens betydning for krigens udfald. I den fortælling, som opstod i 1980'erne og 90'erne, interesserede man sig for folk på den forkerte side: stikkerne, tyskerpigerne og de østfrontsfrivillige. I dag er det det tvetydige og de moralske dilemmaer, der opstår i en krigssituation, som man interesserer sig for. Filmen "Flammen og Citronen" er et eksempel på et ikke-heroiserende billede af modstandskampen, som viser omkostningerne ved at være frihedskæmper. Og flere aktuelle bøger går helt tæt på de mennesker, som var aktører på den ene eller anden side af kridtstregen.

"Det er det samme felt, men en anden fortælling," som Bernard Eric Jensen formulerer det.

Slægtshistorie giver svaret

Et andet eksempel på den skiftende historiebrug er de senere års store interesse for slægtshistorie, som ifølge Bernard Eric Jensen i dag er den mest udbredte form for fortidsbrug. Det er ikke så lidt, der graves i kirkebøger og laves fotoalbums og hjemmesider om folks egen slægts historie.

"Så længe det danske nationale

erindringsfællesskab var intakt, var det relativt let at flette ens familiehistorie sammen med den store historie. Men jo mere det nationale erindringsfællesskab er under opløsning, jo mere bliver det individualiseret. De traditionelle markører nation, klasse og religion er alle sammen under bearbejdning og opbrud, og når vi bevæger os mod et multikulturelt samfund, bliver det endnu mere komplekst."

Biografier og livshistorier vinder frem

En parallel til den slægtshistoriske interesse for den helt nære, personlige historie er den forskydning, der sker over mod livshistorier og biografier. Tidligere så den typiske historiebog på tingene oppefra og udefra i et fugleperspektiv. Biografier og livshistorier ser på verden på samme måde, som vi ser på vores eget liv, nemlig i et subjektperspektiv. Hvordan oplevede Monrad og Kaptajn Dinesen situationen i 1864? Hvordan var det at være Frikorps Danmark-mand ved Østfronten? Det er en fremstillings- og erkendelsesmåde, som er meget mere forståelig og ligefrem og på bølgelængde med lægfolks måde at omgås historie i deres hverdag.

"Vi er blevet interesseret i de dilemmaer, man lever sit liv i. Nutidens læsere af historiebøger bruger historie til at blive socialt og psykologisk klogere på, hvem de er, og hvordan de skal leve deres liv. Tidligere brugte vi den store fortælling om demokratiets, nationens eller folkets udvikling til at tegne et billede af en historie med mening og retning. I dag bruger vi historie til at forstå psyken og definere det gode liv, individuelt såvel som i fællesskaber," slutter Bernard Eric Jensen.

Af Henrik Thorvald Rasmussen

ANNONCETILLÆG